

การพัฒนา Global Talent (グローバル人材) ของ ญี่ปุ่น¹

Japan's Global Talent (グローバル人材) Development

นันทพร ชื่นกระโทก²

¹ ข้อความหรือความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความนี้เขียนขึ้นจากการศึกษาวิจัยของผู้เขียน ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหรือถือเป็นความคิดเห็นขององค์การสนับสนุนนักศึกษาแห่งประเทศไทย (Japan Student Services Organization) แต่อย่างใด

² เจ้าหน้าที่แนะแนวการศึกษา องค์การสนับสนุนนักศึกษาแห่งประเทศไทย สำนักงานประเทศไทย

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบคำถามว่าเหตุใดประเทศญี่ปุ่นจึงต้องการและสนับสนุนให้นักศึกษาต่างชาติเข้าไปศึกษาต่อในญี่ปุ่น และส่งเสริมให้คนญี่ปุ่นออกไปศึกษาต่อในต่างประเทศ โดยรวบรวมข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจปัญหาที่ญี่ปุ่นกำลังเผชิญอันเป็นเหตุให้เกิดการตั้งนโยบายการสร้าง Global Talent หลังจากประสบปัญหาทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมที่รุ่มร่ามยาวนานตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 รวมถึงศึกษาโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนนักศึกษา เช่น โครงการ Global 30, Top Global University, Tobitate! Study Abroad Initiative และ Cool Japan ทั้งนี้ พบว่าโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนนักศึกษาล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนประเทศญี่ปุ่นให้เข้ามามีบทบาทในโลกที่ได้เปลี่ยนแปลงกลายเป็นสังคมโลกาภิวัตน์

คำสำคัญ : Global Talent, การแลกเปลี่ยนนักศึกษาของญี่ปุ่น, โครงการ Global 30, โครงการ Tobitate! Study Abroad Initiative

ABSTRACT

This article aims to answer the question why Japan needs to encourage more foreign students to study in Japan and encourage the Japanese students to study abroad. The study has relied on collecting the information about Japan's Global Talent Development and its motivation after a long period of economic recession from the 1990s, as well as projects related to student exchanges, such as Global 30, Top Global University, Tobitate! Study Abroad Initiative and Cool Japan, as samples of concrete projects of Global Talent. In conclusion, the study has found that the projects related to encouraging students to study abroad from/to Japan have the same motivation, which is to bring Japan back as a global leader in the globalized world.

Keyword: Global Talent, Japan's student exchange, Global 30 project, Tobitate! Study Abroad Initiative

บทนำ: ที่มาของยุทธศาสตร์การสร้าง Global Talent (グローバル人材)

ในค.ศ.2010 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีญี่ปุ่นได้ลงมติเห็นชอบ “ยุทธศาสตร์การเติบโตใหม่” (新成長戦略-New Growth Strategy) อันเป็นกลยุทธ์ที่เน้นการนำพาญี่ปุ่นคืนสู่การเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในโลกอีกครั้งหลังจากที่ต้องประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในช่วงทศวรรษที่ 1990 จนถึงทศวรรษที่ 2010 กลายเป็น “20 ปีที่สูญเสีย” (Lost 20 years) ของญี่ปุ่น ปรัชญาพื้นฐานของยุทธศาสตร์ฉบับนี้คือเปิดประตูพรมแดน มุ่งสู่ “ประเทศผู้ร่วมสร้าง”³ (フロンティアを拓き、「共創の国」へ) ความหมายของวลี เปิดประตูพรมแดน คือการมุ่งกระตุ้นการเติบโตของประเทศโดยคำนึงถึงคุณภาพมากกว่าปริมาณซึ่งนอกจากจะวัดจากการเติบโตของผลผลิตมวลรวมในประเทศ (GDP) แล้ว ยังหมายรวมถึงการเติบโตของดัชนีความสุขของประชากร และการให้ความสำคัญกับทุนมนุษย์ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่ไม่สามารถประเมินค่าได้ในเชิงเศรษฐกิจ

ต่อมาในค.ศ. 2012 ได้มีการกำหนดแผนการทำงานที่ชัดเจนมากขึ้นโดยแบ่งเป็นยุทธศาสตร์ย่อย 11 ด้านด้วยกัน และหนึ่งในนั้นคือยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการสร้างคนของญี่ปุ่นที่มุ่งให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการพัฒนา Global Talent (グローバル人材) (“日本再生戦略 概要”, 2015) อย่างไรก็ตาม ในค.ศ. 2013 หลังจากนายอาเบะ ชินโซ ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นเป็นครั้งที่สอง “ยุทธศาสตร์การเติบโตใหม่” หรือ 新成長戦略 ได้ถูกเปลี่ยนชื่อเป็น “ยุทธศาสตร์การกลับมาของญี่ปุ่น” (日本再興戦略-Japan Revitalization Strategy - Japan is Back Strategy) โดยแม้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง Global Talent ไม่ได้ถูกกล่าวถึงในยุทธศาสตร์นี้อย่างชัดเจน แต่ในเนื้อความในยุทธศาสตร์ฉบับค.ศ. 2014 ได้ระบุเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งในด้านทรัพยากรบุคคลและการปฏิรูประบบการทำงานเอาไว้โดยกำหนด “การเพิ่มจำนวนนักศึกษาญี่ปุ่นที่เดินทางไปเรียนใน

³ แปลโดยผู้เขียน

ต่างประเทศจากหกหมื่นคนเป็นหนึ่งในแสนสองหมื่นคนภายในค.ศ. 2020” และ “การเพิ่มนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาศึกษาต่อในญี่ปุ่นเป็นสามแสนคนภายในปี ค.ศ. 2020” เป็นหนึ่งในดัชนีชี้วัดความสำเร็จ (KPI) ของการเพิ่มความเข้มแข็งของทรัพยากรบุคคลอันเป็นผลจากการปฏิรูปมหาวิทยาลัยและการปรับเปลี่ยนสู่โลกาภิวัตน์

ต่อมาในยุทธศาสตร์เดียวกันฉบับแก้ไขค.ศ. 2016 ซึ่งเป็นฉบับที่เกี่ยวข้องกับการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ในหัวข้อว่าด้วยการสร้างบุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์ในเชิงนวัตกรรมและเปี่ยมด้วยจิตใจอันท้าทาย ระบุถึงการสร้างทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถในระดับสูงสุดของโลกโดยมองว่าความหลากหลายของบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ขาดเสียมิได้ซึ่งจะนำญี่ปุ่นไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ในญี่ปุ่น

ดังจะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลามากกว่าครึ่งทศวรรษที่ผ่านมา ญี่ปุ่นมุ่งที่จะปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาประเทศโดยมองว่ากลไกหนึ่งที่จะนำพาประเทศไปสู่เป้าหมายคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแบบที่ญี่ปุ่นเห็นว่าจะทำให้ประเทศสามารถก้าวผ่านวิกฤตการณ์ความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ได้ นั่นก็คือบุคลากรที่มีความเป็นสากล หรือ Global Talent

ประเด็นปัญหาของสังคมญี่ปุ่น

เนื่องจากในเนื้อหาส่วนถัดไปจะเป็นการนำเสนอานิยามของ Global Talent ของญี่ปุ่น และเพื่อความเข้าใจอย่างชัดเจนมากขึ้นว่าเหตุใดญี่ปุ่นจึงมีนิยามเช่นนั้น อีกทั้ง Global Talent จะตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ของประเทศในครั้งนี้อย่างไร จึงขอนำเสนอปัญหาทางสังคมที่ญี่ปุ่นยังคงเผชิญอยู่ซึ่งเป็นเบื้องหลังของการสร้างยุทธศาสตร์พัฒนาทรัพยากรบุคคลของญี่ปุ่นในครั้งนี้

การหดตัวของตลาดในประเทศ

ในยุคที่เศรษฐกิจของญี่ปุ่นเฟื่องฟู หลายบริษัทในยุคหนึ่งมุ่งไปที่การผลิตเพียง